

Vaikuttava lastensuojelun tehostettu perhetyö

Jonna Spännäri

Kandidaatin tutkielma

Sosiaalityö

Jyväskylän avoin yliopisto

Avoin yliopisto

Heinäkuu 2021

TIIVISTELMÄ

VAIKUTTAVA LASTENSUOJELUN TEHOSTETTU PERHETYÖ

Jonna Spännäri

Sosiaalityö

Kandidaatin tutkielma

Avoin yliopisto, Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Minna Strömberg-Jakka

Heinäkuu 2021

27 sivua + liitteet 4 sivua

Tutkimukseni tehtävänä on selvittää, millaista on lastensuojelun vaikuttava tehostettu perhetyö. Tavoitteena tutkimuksessani on tuottaa tietoa tehostetun perhetyön vaikuttavuudesta, jotta työskentelystä saataisi mahdollisimman vaikuttavaa, asiakaslähtöistä ja sitä kautta myös kustannustehokasta.

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys rakentuu lastensuojeluun, teoriapohjassa avaan tehostetun perhetyön, vaikuttavuuden ja lastensuojelun avopalveluiden käsitteitä. Tutkimus on toteutettu kirjallisuuskatsauksena. Aineistonhaussa on käytetty useita tietokantoja. Tutkimuksessa tarkastellaan yhteensä 12 lähdettä. Tutkimusaineisto koostuu suomen- ja englanninkielisistä tutkimuksista.

Keskeiset tulokset tutkimuksessani osoittavat, että tehostettu perhetyö on vaikuttavaa, kun se on suunnitelmallista ja tavoitteet on tehty selväksi kaikille työskentelyn osapuolille. Muita olennaisia tekijöitä vaikuttavuudessa ovat konkreettinen arjen apu perheen elämässä perhetyöntekijöiden toteuttamana, perheen tukeminen muutostyössä kohti uusia toiminta malleja arjessa, luottamuksellisen suhteen muodostuminen työntekijöihin, verkostotyö kaikkien perheen verkostojen kesken ja työntekijän ammatillisuus. Työntekijän ammatillisuudessa korostui aika, se, että työntekijällä on tarpeeksi aikaa asiakkaille ja heidän kohtaamiselleen työtä tehdessään. Toinen korostuva tekijä työntekijän ammatillisuudessa on riittävän koulutuksen saaminen työtehtäviin, jotta työntekijällä on riittävän vankka ammattitaito työskennellä asiakkaiden kanssa arjen haastavissa tilanteissa.

Avainsanat: lastensuojelu, tehostettu perhetyö, vaikuttavuus, sosiaalityö

Sisällys

1	JOHDANTO.....	1
2	TUTKIMUKSEN TOOREETTINEN VIITEKEHYS	2
2.1	Lastensuojelun avohuolto ja tehostettu perhetyö	3
2.2	Vaikuttavuus	4
2.3	Vaikuttavuuden arviointi lastensuojelussa	5
2.4	Tehostetun perhetyön eettiset haasteet lastensuojelussa	7
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	8
3.1	Tutkimuskysymys	8
3.2	Tutkimusasetelma.....	8
3.3	Tiedonhaku.....	9
3.4	Aineiston analyysi	10
4	VAIKUTTAVA LASTENSUOJELUN TEHOSTETTU PERHETYÖ	11
4.1	Suunnitelmallisuus vaikuttavuuden välineenä	12
4.2	Konkreettinen apu arjessa	13
4.3	Muutostyö ja siinä tukeminen.....	15
4.4	Luottamuksellinen suhde	15
4.5	Tiedon tuottaminen ja verkostotyö	16
4.6	Työntekijän ammatillisuus.....	17
4.7	Vaikuttavuus sosiaalityöntekijöiden työn näkökulmasta.....	18
4.8	Kuinka vaikuttavuus voidaan huomioida palvelua tarjottaessa asiakkaalle?	19
5	POHDINTA	20
6	Lähteet.....	24

1 JOHDANTO

2000 -luvun aikana lastensuojelun asiakasmäärät ovat kasvaneet ja samalla lastensuojelun tarjoamat palvelut lasten ja perheiden auttamisessa ovat lisääntyneet ja sitä kautta myös tarjotuista palveluista aiheutuvat kulut (THL 2019, 1). Lastensuojelun avohuollon tukitoimena tarjottava tehostettu perhetyö on nykyisin kirjattuna lastensuojelulakiin (Lastensuojelulaki 417/2007, 36 §) yhtenä avohuollon tukitoimena, jota kuntien tulee tarjota asiakkaan tilanteen sitä vaatiessa. Onkin erityisen tärkeää, että tarjottava työ on laadukasta ja vaikuttavaa ja asiakkaita saadaan autettua oman elämänsä hallinnassa parhaalla mahdollisella tavalla. Tästä syystä on tärkeää tutkia, miksi tietty palvelu on laadukasta ja vaikuttavaa sekä sitä kautta kustannustehokasta. Itse kaikista palveluista päädyin tutkimaan tehostettua perhetyötä.

Lastensuojelun tehostettu perhetyö on vielä kehityksessä ja muutoksessa oleva alue, joka ei ole kuulunut kovin pitkään suomalaisen lastensuojelun historiaan. Lastensuojelun tehostetun perhetyön juuret ja historian voi ulottaa jatkosodan jälkeiseen Suomeen. Tällöin Mannerheimin lastensuojeluliitto käynnisti ensimmäiset kodinhoitajan kurssit. Perhetyön idea tuli suomeen Ruotsista. Vuonna 1976 aloitti Suomessa ensimmäinen tehostetun perhetyön koekelu, jota olivat toteuttamassa Mannerheimin lastensuojeluliitto ja sosiaalishallitus. Perhetyö levisi nopeasti ja 1980 -luvulla palvelua oli saatavissa jo 80 kunnassa. Työ alkoi myös kehittyä enemmän perheen kanssa tehtäväksi keskustelutyöksi, jossa tavoitteena on auttaa perhettä ottamaan vastuuta omasta elämästään. 1990 -luvun lopulla kunnat alkoivat enenevässä määrin palkkaamaan perhetyöntekijä -nimikkeellä työntekijöitä sosiaalityöntekijöiden tueksi lastensuojelun avohuollon työtä tekemään. (Reijonen, 2005, 8-9.)

Tutkimukseni tavoitteena on tuottaa tietoa lastensuojelun tehostetun perhetyön vaikuttavuudesta, jotta palveluita valittaessa pystytään parhaiten vastaamaan asiakkaan tarpeeseen. Oma työni lastensuojelussa on tuonut esille, kuinka laajasti tehostettua perhetyötä käytetään avohuollon tukitoimena ja kuinka tärkeää on pystyä tarjoamaan asiakkaille mahdollisimman vaikuttavia palveluita. Koenkin tärkeäksi tutkia, millaista on vaikuttava tehostettu perhetyö ja kuinka pystyisimme jo palvelua järjestäessä saada työskentelystä mahdollisimman vaikuttavaa. Vaikuttavalla tehostetulla perhetyöllä asiakkaiden tilanteet pystytään kor-

jaamaan mahdollisimman tehokkaasti, joka on asiakaslähtöistä, kun pyrimme saamaan asiakkaan elämäntilanteen takaisin raiteilleen mahdollisimman nopeasti. Vaikuttava ja oikea-aikainen puuttuminen säästää rahaa ja mahdollisesti ehkäisee puuttumisen rajummilla lastensuojelun keinoilla, joka on myös kustannusten näkökulmasta toivottavaa. Lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle maksaa sijaisperheessä noin 22 000 euroa vuodessa, ammatillisessa perhekodissa noin 60 000 euroa vuodessa ja laitoshoidossa yli 90 000 euroa vuodessa (Kuusikkokuntien lastensuojelun työryhmä 2019, 24-25). On siis kaikin puolin järkevää, niin lapsen edun kuin kustannustenkin valossa pyrkiä tarjoamaan perheille mahdollisimman laajaa ja vaikuttavaa perhetyötä ehkäisemään radikaalimmat lastensuojelun puuttumistoimet.

Pyrin keskittymään suomalaiseen aineistoon, vaikka olen hakenut kansainvälisiäkin tutkimuksia ja ottanut joitain mukaan aineistoon. Koen kuitenkin, että Suomalainen lastensuojelun tehostettu perhetyön on systeeminä haastava kansainvälisesti vertailla ja lisäksi vaikuttavuuteen liittyy myös kulttuurisia seikkoja, jonka vuoksi kaikki kansainväliset tutkimukset eivät välttämättä suoraan anna parasta tietoa tutkimukseeni.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Teoreettiseen viitekehykseen olen ottanut tarkasteluun käsitteet, jotka kiinteästi liittyvät lastensuojelun tehostettuun perhetyöhön. Käsitteistä olen avannut lastensuojelun avohuoltoa, lastensuojelun tehostettua perhetyötä sekä vaikuttavuuden arviointia. Koen tärkeäksi avata myös vaikuttavuuden arviointia, kun kyseessä on sosiaalipalvelu, jonka vaikuttavuutta ei pysty yksiselitteisesti numeraalisesti mitata.

Tehostettu perhetyö on kirjattu lastensuojelulakiin (Lastensuojelulaki 417/2007) samalla, kun lakia uudistettiin uuden sosiaalihuoltolain (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301) voimaantulon yhteydessä. Tällöin lastensuojelun avohuollon tukitoimia käsittelevään 36 §:ään (Lastensuojelulaki 417/2007) lisättiin uusina käsitteinä tehostettu perhetyö ja perhekuntoutus. Tämän uudistuksen jälkeen lastensuojelun asiakkaille tarkoitettua perhetyöstä on vakiintunut käytettäväksi nimitys tehostettu perhetyö erotuksena sosiaalihuoltolain (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301) mukaisesta perhetyöstä. (Alatalo, Lappi & Petrelius 2017, 13,17.)

2.1 Lastensuojelun avohuolto ja tehostettu perhetyö

Tutkimukseni rajautui lastensuojelun avohuollon tukitoimena toteutettavaan tehostettuun perhetyöhön, jolloin toteutus määrittyy lastensuojelun avohuoltoon. Lastensuojelun toimet voidaan jakaa lastensuojelulain mukaisesti avohuoltoon, sijaishuoltoon ja jälkihuoltoon sekä ehkäisevään lastensuojelutyöhön. Ennen varsinaisia lastensuojelun toimia kunnissa tarjotaan matalan kynnyksen ennaltaehkäiseviä palveluita peruspalveluissa (neuvola, koulu, nuorisotyö jne.) ja matalan kynnyksen avopalveluissa (koulujen sosiaalityö, sosiaalihuoltolain mukaiset avopalvelut jne.). Avohuolto on ennaltaehkäisevää ja vapaaehtoista. Sillä pyritään ohjaamaan ja neuvomaan vanhempia kasvatuksessa ja kodin olosuhteissa (Heino 2002, 90.). Kuntien velvollisuuteen kuuluu järjestää lastensuojelun avohuollon palveluita kaikille lapsille ja nuorille, joiden etu sitä vaatii (Lastensuojelulaki 2007/417, 11§). Toisaalta lastensuojelun avohuollon palvelut ovat vapaaehtoisia, mutta asiakkailta on jo tässä vaiheessa lastensuojelun asiakkuus, mikä tekee vapaaehtoisuuden rajan häilyväksi, sillä elleivät avohuollon toimet tuota toivottua tulosta tai perhe kieltäytyy niistä, on lastensuojelun sosiaalityöntekijällä mahdollisuus ryhtyä lastensuojelun järeämpiin toimiin (esim. kiireellinen sijoitus tai viimekädessä jopa huostaanotto).

KUVIO 1 Esimerkki lastensuojelun palvelukokonaisuudesta (Mäkinen 2012)

Tehostettu perhetyö on lastensuojelun avohuollon alle kuuluva tukimuoto, jota tarjotaan perheelle, jos lapsen etu sitä vaatii. Tehostetulla perhetyöllä tuetaan vanhempia heidän kasvatustehtävässään, mutta sillä on myös lakisääteinen velvollisuus turvata kaikissa tilanteissa lapsen etu ja puuttua tarvittaessa perheen yksityisyyteen palvelun ollessa lastensuojelun palvelu. Lastensuojelun tehostetun perhetyön sisältämä kontrollivelvoite vaikuttaa oleellisesti ja erottaa sen muista perheelle tarjotuista matalan kynnyksen palveluista. (Hovi-Pulsa 2011, 63.)

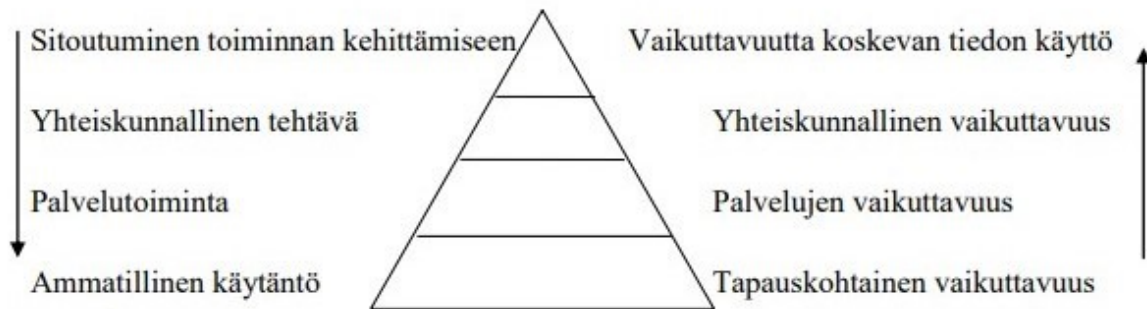
Avohuollon tukitoimien tavoitteena on tukea lapsen kehitystä sekä tukea ja vahvistaa huoltajia, vanhempia ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä heidän kasvatustehtävässään (Lastensuojelulaki 417/2007). Lastensuojelulain 36 § velvoittaa kuntia järjestämään lapsen edun niin vaatiessa perhetyötä avohuollon tukitoimena (Lastensuojelulaki 417/2007, 36 §). Lastensuojelulaki ei kuitenkaan erittele, mitä perhetyöllä tarkoitetaan. Lain perusteluissa se määritellään perheen kotona tehtäväksi työksi, joka voi olla esimerkiksi perhetyöntekijän antamaa keskusteluapua ja tukea arjen toiminnoissa. Työ voi sisältää vanhempien tukemista, vanhemmuuden arviointia, lapsen hyvinvoinnin tukena olevaa toimintaa tai esimerkiksi vuorovaikutustaitojen opettelua (Hallituksen esitys 272/2007).

Tehostun perhetyön kohde voi vaihdella koskien koko perhettä tai yksittäistä perheenjäsentä (Uusimäki 2005, 22). Eri perheenjäsenten tarvitsema tuki ja apu voi myös olla erilaista, jolloin perhetyön käyttämät menetelmät ja tukitoimet riippuvat perheenjäsenestä ja hänen tilanteestaan sekä avuntarpeestaan (Heino, Berg & Hurtig 2000).

2.2 Vaikuttavuus

Sosiaalityön interventio, tässä kohtaa tehostettu perhetyö, voi olla vaikuttavaa ja vaikuttavuus voi parantua vain, jos sen vaikuttavuus tiedetään. Arvioinnin vaikuttavuudesta tulisi kuitenkin kohdistua ensisijaisesti työn sisällöllisiin asioihin. Keskeinen kysymys sosiaalialan vaikuttavuudessa ja työssä onkin se, mitä hyötyä tekemästani työstä on? Sosiaalitoimi on olemassa edistääkseen ihmisten hyvinvointia, eikä tuottamassa palveluja palveluiden tuottamisen ilosta. Keskeistä on hyvinvointi ja sen kasvattaminen asiakkailta. mikä on se, jota tavoitellaan ja kuinka sen syntymiseen voidaan vaikuttaa. Pää kohde tutkittaessa vaikuttavuutta on hyvinvoinnin muutos. (Suhonen 2008, 4.)

Vaikuttavuudesta tulisi Paasion (2003, 2) mukaan vastata kolmeen peruskysymykseen: mikä on havaittu muutos asiakkaan asioissa, mikä on intervention ja asiakkaan tilanteen muutoksen välinen yhteys ja millainen tämä yhteys on.

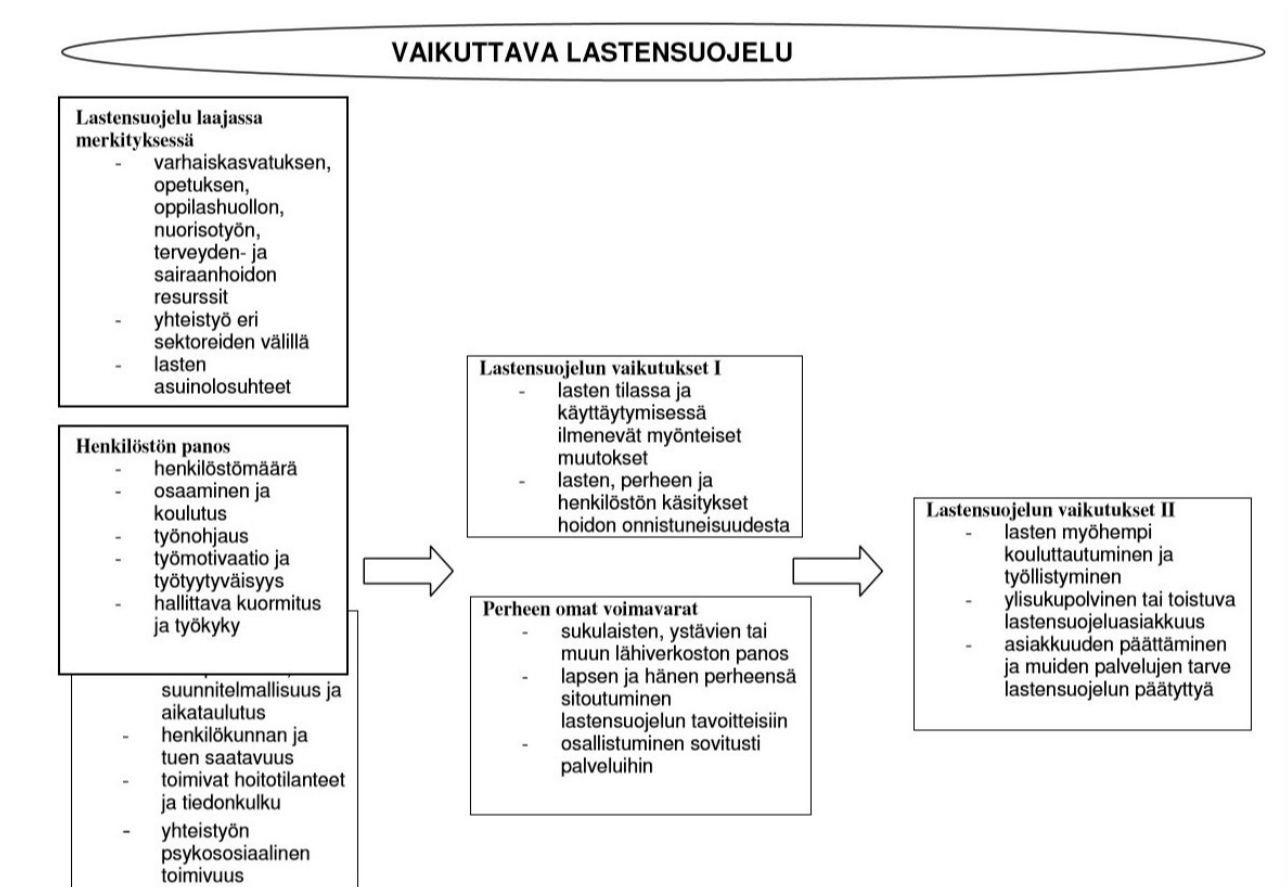

KUVIO 2 Vaikuttavan toiminnan ja vaikuttavuuden tietämisen tasot organisaatiossa (Sinkkonen 2008, 20)

2.3 Vaikuttavuuden arviointi lastensuojelussa

Vaikuttavuudella tarkoitetaan palveluprosessien kykyä saavuttaa haluttuja vaikutuksia tai tuloksia. Palvelun vaikuttavuutta on lähes mahdotonta arvioida etukäteen, vaan arviointi tapahtuu palvelun päätyttyä, jolloin nähdään, onko siitä ollut hyötyä asiakkaan kokonaistilanteeseen. Näiden asiakkaan elämässä tapahtuneiden muutosten tunnistamista voidaan kutsua vaikuttavuuden arvioinniksi. (Suhonen 2008, 4.) Sosiaalialalla taloudellisen vaikuttavuuden arviointi rajautuu käytännössä kovin usein ainoastaan kustannuslaskentaan eli voisi sanoa, ettei arviointia ei ole tehty lainkaan. Todellinen taloudellinen arviointi tulisi perustua kustannusten ja vaikuttavuuden vertailuun ja arviointiin. (Sinkkonen 2008, 19, 31-32.)

Sirkka Rousu ja Tupu Holma (2004, 9) taas lähestyvät lastensuojelun arviointia onnistumisen käsitteen kautta. He ajattelevat vaikuttavuutta tulosveloitteen kautta asiakkaille. Tässä ajattelussa lapset, nuoret ja perheet ansaitsevat saada mahdollisimman tehokasta ja parhaiten heidän tarpeitaan vastaavaa apua. Onnistumista työskentelyssä arvioimalla pystytään seuraamaan tavoitteen toteutumista. (Rousu & Holma 2004, 9.)

KUVIO 3. Vaikuttavan lastensuojelun jäsenitys (Olmiala, 2008, 15)

Tarja Heino (2008, 69) on tarkastellut lastensuojelun avohuoltoa ja perhetyötä; kehitystä, nykytilaa, haasteita ja kehittämisehdotuksia. Selvityksessään Heino toteaa, että lastensuojelun avohuollon ja perhetyön vaikuttavuuden seuraamiseksi ei ole käytettävissä valtakunnallista seurantatietoa. Näin ollen ei ole myöskään tarkkaa tietoa siitä, millaisia avohuollon toimia lastensuojelussa käytetään ja missä määrin. Koska käytettävissä ei ole valtakunnallista tilastotietoa, seuranta tulee suunnitella ja järjestää jokaisessa kunnassa tai organisaatiossa erikseen. Selvityksessään Heino ehdottaa, että lastensuojelun avohuollon ja perhetyön laajuudesta sekä sisällöstä koottaisiin valtakunnallinen tietokanta ja lisäksi käynnistettäisiin vaikuttavuustutkimuksen valmistelu. Tietokantaa ei kuitenkaan vielä tähän päivään mennessä ole koottu, eikä Heinin jälkeen julkaistuja tutkimuksia aiheesta ole löydettävissä.

Koska lastensuojelun avohuollon vaikuttavuudesta ei ole käytettävissä valtakunnallisia seurantatietoja, on vaikuttavuutta haastavaa arvioida valtakunnallisesti. Penninkangas (2012,

21) toteaa pro gradussaan tämän olevan selkeä puute nyky-yhteiskunnassa, jossa lähes kaiken tulee perustua näyttöön tullakseen huomioiduksi. Hänen näkemyksensä mukaan vaikuttavuuden seurannalla ja tutkimuksella voitaisi vahvistaa sosiaalityön asemaa tärkeänä ja vaikuttavana yhteiskunnallisena palveluna, jolla on myös kansantaloutta edistävä vaikutus.

2.4 Tehostetun perhetyön eettiset haasteet lastensuojelussa

Lastensuojelun tehostetussa perhetyössä korostuu eettinen haaste kontrollin ja luottamuksen välillä, joka vaikuttaa myös työn vaikuttavuuteen ja sen arviointiin. Miten luoda luottamuksellinen asiakassuhde ja samalla arvioida vanhemmuutta tai tuottaa perheen tilanteesta tietoa sosiaalityölle? Miten toimia asiakkaan kanssa avoimesti ja luoda luottamuksellinen suhde samalla ollen tietoa tuottava elin sosiaalityön suuntaan? (Myllärniemi, 2007, 84.)

Onnistunut tehostettu perhetyö vaatii vanhempien motivointia ja motivaatiotyöskentelyä. Kuitenkin lastensuojelun kentästä katsottuna on motivoinnin ja velvoittamisen raja aika lailla veteen piirretty. Lastensuojelun avohuollon asiakkuudessa perhetyö on perheelle tarjottava vapaaehtoinen tukimuoto, mutta siitä kieltäytymistä voidaan käyttää lapsen sijoituksen yhtenä perusteena. (Myllärniemi, 2007, 85.)

Luottamuksellisen suhteen luominen voidaan todeta olevan vähintäänkin haastavaa tässä yllämainitussa kaksoisroolissa, jonka lastensuojelu tuo mukanaan. Toimivan asiakassuhteen luominen edellyttää työskentelyn läpinäkyvyyttä ja asioista suoraan puhumista. Työntekijän on tärkeää motivoida ja suostutella asiakasta hyvään yhteistyöhön, ja toisaalta kyetä myös ottamaan puheeksi epämieluisat asiat, kuten mahdollinen huostaanotto. (Myllärniemi, 2007, 85.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuskysymys

Tutkimukseni tutkimustehtävänä on selvittää kirjallisuuskatsauksen avulla mikä tekee lastensuojelun tehostetusta perhetyöstä vaikuttavaa ja kuinka tietoa voitaisi hyödyntää jo palvelua asiakkaalle aloittaessa. Tieto tehostetun perhetyön vaikuttavuudesta on tärkeää, jotta palveluita valittaessa pystytään parhaiten vastaamaan asiakkaan tarpeeseen ja toisaalta tuottamaan mahdollisimman hyvin vaikuttavia ja kustannustehokkaita palveluita asiakasperheille. Käytännössä siis kirjallisuuskatsaukseni tavoitteena on antaa sosiaalityöntekijöille näyttöön perustuvia kriteereitä, joiden perusteella arvioida ja valita onko perhetyö sopiva vaihtoehto omille asiakasperheilleen.

Tutkimuskysymys:

Mitkä tekijät tekevät lastensuojelun tehostetusta perhetyöstä vaikuttavaa?

3.2 Tutkimusasetelma

Tutkimukseni menetelmänä on kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on syventää tietoa tutkittavasta aiheesta. Kirjallisuuskatsauksessa tutkitaan jo tehtyjä tutkimuksia ja niistä saatuja tuloksia ja verrataan tuloksia keskenään. Kirjallisuuskatsauksessa tutkija käy läpi suuren määrän dataa ja hänen tulee tuntea hyvin tutkittava aihepiiri. Siihen tulee sisällyttää suoraan tutkimusaiheeseen liittyvä tieto. Tutkimusten tulee myös olla luotettavia ja relevantteja. Tuloksissa tulee verrata mahdollisia ristiriitoja eri tutkimusten välillä ja tutkimustuloksia verrataan lopuksi teoriaan. Tutkija käy läpi suuren määrän tutkimusmateriaaleja tehdessään tutkimusta kirjallisuuskatsauksen menetelmällä. Tutkijan tulee myös tuntea tutkittava-alue hyvin, jotta hän kykenee erottamaan relevantit lähteet ja löytämään oikean tiedon suuren datamäärän sisältä. Kirjallisuuskatsaukseen tulee valikoida vain tutkimusaihetta suoraan kuvaava tieto. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 2009, 258–259.)

Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa, että tutkimus tehdään noudattaen tutkimuseettisiä periaatteita, johon pohjautuu myös tutkimuksen luotettavuus. Luotettavuuden arvioinnissa on

arvioita sitä mitä on tutkittu ja miksi, onko tieto relevanttia, tieteellisesti luotettavaa ja objektiivista. Tutkimuksesta on selvittävä, kuinka aineisto on analysoitu ja miten on tutkimuksen lopputulokseen ja johtopäätöksiin on päästy. Raportoinnissa tulisi myös ilmetä mistä tutkimusaineisto koostuu. Hyvä raportointi luo pohjan luotettavalle tutkimukselle. Aineiston analyysistä tulee selvittää, miten aineisto on analysoitu ja millä perusteella tuloksiin ja johtopäätöksiin on päästy, tämän olen oman tutkimukseni osalta avannut jäljempänä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 149–150, 163–165, 231; Hirsjärvi ym. 2009, 231–233.)

3.3 Tiedonhaku

Ennen varsinaista tiedonhakua tutustuin useisiin kirjallisuuskatsauksiin ja kandidaatin tutkielmiin saadakseni kokonaiskäsityksen siitä, millainen tutkimuksen tulisi olla ja kuinka lähtisin liikkeelle. Kirjallisuuskatsaus on itselleni vieraampi tutkimusmenetelmä, joten koin todella tärkeänä perehtyä siihen, mitä kirjallisuuskatkaoksen tekeminen edellyttää ja kuinka sen kanssa kannattaa edetä. Kokeilin alkuun hakuja useilla eri sanoilla ja yhdistelmillä, ennen kuin pääsin haluamaani lopputulokseen, jolla koin saavani parhaiten tuloksia.

Tutkimuskysymyksen asettamisen jälkeen olen valinnut käytettävät tietokannat sekä määrittänyt hakutermit. Hakutermit olen määrittänyt sen mukaisesti, että hakutulokset vastaavat parhaiten tutkimuskysymykseen. Olen kohdistanut aineiston haun pääosin suomenkielisiin tutkimuksiin, mutta ottanut mukaan myös joitakin kansainvälisiä perheinterventioita tutkineita englannin kielisiä aineistoja. Aineiston olen koonnut Jyväskylän yliopiston kirjaston JYKDOKin, kotimaisten artikkelien Arto tietokannan, Melindan, Google scholarin, Finnan, Pro Questin ja Science directin kautta hakien. Hakusanoina olen käyttänyt: perhetyö, vaikuttavuus, familywork, efficiency, social work sekä näiden erilaisia yhdistelmiä. Ensimmäisessä vaiheessa kävin otsikoiden ja avainsanojen perusteella hakutuloksia läpi, joista valitsin tarkempaan sisällysluettelon ja tiivistelmän tarkasteluun ne, jotka otsikon ja avainsanojen perusteella sopisivat tutkimukseeni. Tämän jälkeen tarkemmat sisällön tarkastelun jälkeen mukaan valikoituivat ne teokset, jotka vastasivat tutkimuskysymykseeni. Muutaman haun yhteydessä tuloksia tuli niin paljon, että päädyin rajaamaan heti alkuvaiheessa hakua myös julkaisuvuoden perusteella keskittyen tuoreimpaan aineistoon, joka on julkaistu 2010-luvulla.

Sisäänottokriteereinä on ollut helposti saatavilla olevat verkosta tai paikallisesta kirjastosta löytyvät tutkimukset. Pois rajasin ammattikorkeakoulutasoiset opinnäytetyöt, mutta otin mukaan muutaman yliopiston pro gradu työn, joiden tutkimusasemat vastasivat todella hyvin omaa aihettani. Pro graduista, jotka otin mukaan tutkimukseeni, kävin läpi tutkimusmenetelmät, tiedonhaun ja tutkimuksen toteutuksen, jotta pystyin katsomaan, että tutkimus vastasi hyvää tieteellistä kirjoittamista ja tutkimusmenetelmät oli kuvattu selkeästi, jotta tutkimuksen luotettavuutta pystyi arvioimaan. Hakukoneiden lisäksi olen käyttänyt myös manuaalista tiedonhakua tutustumalla opinnäytetöihin ja niiden lähdeluetteluihin, etsien sieltä sopivia lähteitä omaan tutkimukseeni. Katso aineiston haku ja käytetyt hakusanat tarkemmin LIITE 1. Osasta hakuja tuloksia tuli niin paljon, että jouduin rajaamaan hakua myös teoksen tekovuoden perusteella keskittyen tuoreimpiin tutkimuksiin.

Haulalla löytyi paljon tutkimuksia perhetyön vaikuttavuudesta sekä sen lisäksi otin teoreettiseen pohjaan jotain teoksia, jotka koskivat yleisesti sosiaalialan vaikuttavuuden arviointia. Perhetyötä ja asiakkaiden sekä työntekijöiden kokemuksia sen vaikuttavuudesta on tutkittu jonkin verran ja relevanttia tietoa oli suhteellisen helppo löytää.

Aineistoa rajatessani olen viimeisessä vaiheessa valinnut otsikoiden perusteella hakutulokset tarkempaan tarkasteluun. Otsikoiden perusteella löytyi paljon tutkimuksia, jotka eivät kuitenkaan vastanneet tutkimuskysymykseen. Tämän jälkeen olen tutustunut tarkemmin valitsemieni hakutulosten tiivistelmiin ja sisällysluetteloon. Tarkemman tarkastelun jälkeen olen valinnut tutkimukset, jotka vastaavat asettamaani tutkimuskysymykseen. Katso LIITE 2 valitsemistani tutkimuksista ja niiden sisällöstä tiivistetysti. Tämän jälkeen jäljelle jäi aineiston läpikäyminen ja kokoaminen vastaamaan asetettuun tutkimuskysymykseen.

3.4 Aineiston analyysi

Sisällönanalyysi on yleinen analyysitapa laadullisessa tutkimuksessa, jota olen käyttänyt analyysimenetelmänä myös tässä tutkimuksessani. Sisällönanalyysissä tutkimusaineisto pyritään kuvaamaan tiivistetyssä muodossa kirjallisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103, 108, 139.) Kirjallisuuskatsauksessa itse aineisto on jo kirjallisessa muodossa, kuten valitusta aiheesta aiemmin tehtyjä tutkimuksia ja aineistoa, mutta sitä tiivistetään sisällönanalyysin keinoin. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 122, 127.) jakavat aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheet kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa aineisto pelkistetään eli asiat, jotka

eivät liity tutkittavaan kysymykseen, jätetään pois ja poimitaan vain tutkimuksen kannalta olennainen tieto. Toisessa vaiheessa aineisto luokitellaan. Kolmannessa vaiheessa luodaan tutkimukselle teoreettiset käsitteet, jota kautta näitä käsitteitä yhdistämällä saadaan vastaus tutkittavaan kysymykseen.

Itse lähestyin aineiston luokittelua niin, että kokosin taulukkoon tutkimuksista ne asiat, jotka tekevät perhetyöstä vaikuttavia ja kuinka kyseinen vaikuttavuus konkreettisesti näkyy arjen työssä. Tämän lisäksi luokittelin vaikuttavuuden keinot värikoodeja apuna käyttäen seuraaviin luokkiin: suunnitelmallisuus, konkreettinen apu arjessa, muutostyön tukeminen, luottamuksellinen suhde, tiedon tuottaminen ja verkostotyö, työntekijöiden ammatillisuus. (kts. Liite 2)

Luokittelun jälkeen luokkien sisällä tulee tarkastella, miten kyseessä olevaa aihetta kuvataan tutkimuksessa. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 140) kiinnittävät huomiota siihen, että systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa sisällönanalyysi ei kuitenkaan ole varsinainen analyysin väline, vaan sen avulla jäsennetään aineistoa. Jo pelkkien yläluokkien muodostaminen voi riittää aineiston jäsentämisessä, kuten olen tässä tutkimuksessa tehnyt.

4 VAIKUTTAVA LASTENSUOJELUN TEHOSTETTU PERHETYÖ

Tutkimukseen valikoitui lopulta 12 teosta, sisältäen suomalaisia sekä kansainvälisiä tutkimuksia, artikkeleita ym. Kansainväliset lähteet, jotka otin mukaan aineistoon, tutkivat matalan kynnyksen perhe interventioita USA:ssa ja Isossa-Britanniassa. Vaikka palvelut eivät suoraan täysin vastaa Suomen lastensuojelun tehostettua perhetyötä konseptia, olivat metodit ja työskentelytavat hyvin samanlaisia ja siksi soveltuvia tutkimukseni aineistoon.

Lastensuojelun tehostetun perhetyön vaikuttavuutta on tutkittu jonkin verran, osa mukaan sisällyttämistäni aineistoista oli kaksituhatta luvun alkupuolelta eikä kaikissa tutkimuksissa näin ollen puhuttu suoraan tehostetusta perhetyöstä vaan käsitteenä käytettiin perhetyötä. Erilaiset termit tutkimuksissa liittyvät siihen, että tehostettu perhetyö on käsitteenä varsin tuore. Tehostettu perhetyö on kirjattu lastensuojelulakiin (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417)

Samalla, kun lakia uudistettiin uuden sosiaalihuoltolain (sosiaalihuoltolaki 2014/1301) voimaantulon yhteydessä. Tällöin lastensuojelun avohuollon tukitoimia käsittelevään 36 §:ään (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417) lisättiin uusina käsitteinä tehostettu perhetyö ja perhekuntoutus. Tämän uudistuksen jälkeen lastensuojelun asiakkaille tarkoitettu perhetyöstä on vakiintunut käytettäväksi nimitys tehostettu perhetyö erotuksena sosiaalihuoltolain (sosiaalihuoltolaki 2014/1301) mukaisesta perhetyöstä. (Alatalo & Lappi & Petrelius 2017, 13,17.)

Kuvio 4 Perhetyön vaikuttavuuden tekijät

4.1 Suunnitelmallisuus vaikuttavuuden välineenä

Metsälä (2006) korostaa tekstissään sekä asiakkaiden että työntekijöiden kokemuksissa työn vaikuttavuudesta suunnitelmallisuutta. Riittävän selkeällä tavoitteenasettelulla on Metsälän mukaan selkeä vaikutus siihen, että vanhemmat kokevat sen vaikuttavammaksi. Ta-

voitteiden toteutumista on hyvä arvioida säännöllisin väliajoin ja tarvittaessa päivittää vastaamaan perheen sen hetkistä tilannetta ja tuen tarvetta. Jotta palvelusta saadaan vaikuttavaa ja tehokasta, on syytä myös arvioida aikaa, jonka kuluessa tavoitteisiin pyritään pääsemään.

Suunnitelman vaikuttavuutta edistää se, että se on luotu yhdessä perheenjäsenten kanssa, jolloin siitä voi tulla ohjaava ja tulevaisuussuuntautunut suunnitelma, joka mittaa edistymistä kohti turvallisempaa perhe-elämää. Suunnitelmallisen työskentelyn kautta määritellään vastuut perheen arjessa toimiville asiantuntijoille, jotka toteuttavat käytännön työtä asiakkaiden kanssa. Suunnitelma testaa työntekijän sitoutumista yhteistyöhön asiakkaan kanssa. Asiakirjan nähtiin tutkimuksessa myös vahvistavan asiakkaan osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia. Suunnitelman teko sekä arviointi yhdessä asiakkaiden kanssa on mahdollisuus luoda vuorovaikutusta asiakkaan kanssa osallistamisen lisäksi. Sen avulla pystytään luoda työntekijää ja perhettä yhdistäviä positiivisempia, tavoiteltavissa olevia näkymiä tulevaisuudesta. Yhdessä tehty tavoitteen asettelu ja asiakassuunnitelma auttavat myös siihen, että perheet kokevat tulleen kuulluksi ja olevansa osa prosessia. Suunnitelman eduksi voidaan nähdä myös se, että perheen tarpeet ja riskit on kirjattu yksityiskohtaisesti, ne on kirjattu perhe- ja lapsiystävällisellä tavalla ja hyväksytty sekä ammattilaisten että perheen verkoston toimesta. Lisäksi hyvin laadittu suunnitelma ja tavoitteen asettelu jäsentävät arkityötä tuoden mukanaan esimerkiksi arviointiaikatauluja. (Hänninen 2012, 44-45.)

Kansainvälisissä aineistoissa kävi niin ikään ilmi suunnitelmallisuuden tärkeys vaikuttavuuden välineenä. Andrews ja McMillan (2013, 116) totesivat suunniteltujen tavoitteiden relevanssin olevan tärkeää palvelun vaikuttavuuden kannalta. Mason (2011, 373) totesi niin ikään, että parhaisiin tuloksiin päästään, kun työntekijöillä ja vanhemmilla on yhteinen tavoite, jota kohti työskennellään.

4.2 Konkreettinen apu arjessa

Vanhemmat odottavat perhetyöltä konkreettisia ohjeita ja ratkaisuja arjen pulmatilanteisiin (Metsälä, 2006). Myös Mustajärvi (2008, 90) kuvaa perhetyön vaikutuksen näkyvän käytännössä perheissä tukena ja neuvoina kriisitilanteissa. Penninkangas (2012, 55-59) kuvasi

vaikuttavan perhetyön olevan monipuolista ja perheenjäsenten avuntarpeet huomioivaa, konkreettista apua arjen asioissa. Millaisia konkreettisia asioita perhe kaipaa, riippuu pitkälle perheestä, eikä usko, että mitään yhtä yksiselitteistä sapluunaa on mahdollista luoda, vaan tässä korostuu perhetyöntekijän ammattitaito nähdä, mitä ovat ne konkreettiset arjen asiat, joita kukin perhe tarvitsee tilanteen eteenpäin viemiseksi.

Perheen yksilöllisen ja kokonaisvaltaisen tuen tarpeen huomioiminen voi käytännössä olla arjen sujumuuden edistämistä, arjen perusrakenteiden ja vuorokausirytmien vahvistamista tai vanhemmuuskeskusteluita vanhempien kanssa, kuten Hänninen tekstissään kuvaa (Hänninen, 2017, 59). Konkreettisesti tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että perhetyöntekijä luo yhdessä perheen kanssa perheelle viikko aikataulun, käy keskustelua lapsen ikätasolle sopivista rajoista ja säännöistä perheessä tai käy vanhempien kanssa keskustelua lapsille sopivasta nukkumaanmenoajasta ja tarvittavan unen määrästä.

Muita aineistoissa mainittuja konkreettisia arjen asioita vaikuttavuuden lisääntymisessä olivat, että perhetyö oli lisännyt perheen turvallisuuden tunnetta ja lisäksi perhe oli saanut tukea ja neuvoja kriisitilanteissa (Mustajärvi, 2008, 90). Usein jo se, että vanhemmalla on tietoa, mistä voi kysyä neuvoa haastavassa tilanteessa tai hakea tukea omalle päätökselleen riittää tuomaa turvallisuuden tunnetta arkeen.

Lisäksi tärkeänä koettiin vanhempien tukeminen, ohjaus ja neuvonta sekä konkreettisenä tukena kasvatusasioissa oleminen (Korkiakangas 2005, 86). Perhetyön tuki auttamassa perheitä pääsemään hankalan asian tai tilanteen yli (Kaikko, 2004, 78) koettiin tärkeänä. Kun perheellä tai lapsella on hankalaa, voi vanhempaa auttaa jo se, että hän pääsee purkamaan haastavia tilanteita työntekijän kanssa ja saa tukea siihen, että on osannut toimia oikein. Mason (2012, 373-374) totesi käytännön avun ja vanhempien tarpeiden ymmärtämisen sekä vanhempien tukemisen haasteissa auttavan myös lapsen tilannetta ja se koettiin vaikuttavana ja tärkeänä työskentelyssä perheen kanssa. Kun vanhempi saa tukea haastavassa tilanteessa, kykenee hän luultavimmin johdonmukaiseen ja pitkäjänteiseen toimintaan arjessa, joka tukee myös lapsen tilannetta ja arjen sujumista.

4.3 Muutostyö ja siinä tukeminen

Metsälä (2006) kuvasi perhetyön vaikuttavuuden käytännössä näkyvän vanhempien toiminnassa ja ajattelussa tapahtuneina muutoksina. Perhetyön hyödyn toteutumisessa iso rooli on vanhempien omalla toiminnalla aktiivisina tuen vastaanottajina ja muutostyön tekijöinä. Muutoksen ajattelussa ja käytännön toiminnassa on lähdettävä asiakkaasta itsestään, jotta muutos olisi vaikuttava ja pysyvä. Myös Mustajärvi (2008, 75-78) kuvaa perhetyön vaikutuksen näkyvän arjessa ja ajattelussa tapahtuneina muutoksina. Tähän samaan tulokseen tuli niin ikään Penninkangas (2012, 55-59), että perhetyön vaikuttavuus näkyy käytännössä vuorovaikutuksen kautta syntyneissä kokemuksissa ja kohtaamisen seurauksena tapahtuvissa asioissa ja muutoksissa perheiden arjessa sekä ajattelussa.

Perhetyöntekijöillä on suuri vaikutus muutostyön toteutumisessa, kun he työskennellessään pyrkivät tukemaan perheitä voimavarojen löytämisessä ja muutokseen rohkaisussa (Korhokangas, 2005, 86). Mutta, kuten jo ylempänä mainittiin, vanhemmilla on iso rooli muutostyön tekijöinä ja avun vastaanottajina. Ilman oikeaa motivaatiota muutokseen on vaikeaa saada kestäviä tuloksia.

Altman (2008, 51-52) tutki USA:ssa matalan kynnyksen lapsiperheiden hyvinvointipalveluita, jotka eivät toki suoraan vastaa suomen perhetyön järjestelmään, mutta työskentelyn metodit ovat varsin samanlaisia. Hän nimesi tutkimuksessaan perheen motivoimisen muutokseen ja tuen vastaanottamiseen yhdeksi tärkeäksi elementiksi muutoksen saavuttamisessa. Myös Andrews ja Mc Millan (2013, 116) tulivat siihen tulokseen, että työntekijän ja asiakkaan hyvä suhde motivoi asiakkaita sitoutumaan ja lisää asiakkaan motivaatiota muutokseen.

4.4 Luottamuksellinen suhde

Yhtenä tärkeänä asiana vaikuttavassa työssä nousi esille luottamuksellinen suhde työntekijän ja perheen kesken. Perheen kanssa työskennellään työntekijän on kyettävä työskentelemään kunnioittaen asiakkaan arkea ja ajatuksia, vaikka työntekijä olisi eri mieltä asioista. Kunnioittava työskentely näkyy niin puheessa kuin teoissa, mutta se ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei eriävää mielipidettä sanottaisi tai vaikeita asioita otettaisi puheeksi (Kaikko, 2004,

80, 82). Luottamuksellisen suhteen syntyminen vaatii myös aikaa, mutta kun luottamus työntekijän ja asiakkaan välille on saatu rakennettua, kestää suhde myös vaikeiden asioiden puhumisen ja puheeksi oton, kun molemmilla osapuolilla on tunne luottamuksesta ja siitä, että asioita tehdään yhteinen hyvä ja päämäärä mielessä.

Hänninen (2017, 59) toi myös esille luottamuksen asiakassuhteessa osana vaikuttavuutta. Onnistuneen palvelukokonaisuuden syntymiseen vaikuttavista tekijöistä vuorovaikutus on suuressa roolissa, jonka avulla onnistutaan luomaan hyvä ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Sekä Hännisen (2017, 59) että Masonin (2011, 374) teksteissä nostettiin esille myös perheiden kokemus siitä, että perhetyöntekijän tavoitettavuus oli perheelle tärkeä luottamusta, turvallisuuden tunnetta ja suhteen syntymistä lisäävä asia. Se, että kriisin hetkellä työntekijän tavoittaa ja saa tukea omaan pulmaansa koettiin tärkeänä ja luottamuksellista suhdetta edistävänä asiana. Asia, johon asiakas kaipaa tukea, saattaa tuntua työntekijästä pieneltä, mutta se, että työntekijän tavoittaa ja saa vahvistusta omalle ajatukselle tai tekelellemiselle, voi asiakkaalle olla iso luottamusta edistävä tekijä asiakassuhteen syntymisessä.

4.5 Tiedon tuottaminen ja verkostotyö

Mustajärvi (2008, 45-47) kuvasi tiedon ja ymmärryksen tuottamista perheen arjesta sosiaalitoimelle yhtenä tärkeänä vaikuttavuuden keinona. Kun sosiaalitoimi saa ajankohtaista tietoa perheen arjesta, pystytään paremmin vastaamaan perheen tuen tarpeisiin esimerkiksi lisäämällä palveluita ja varmistamalla, että perheelle tarjotut tukitoimet ovat oikeanlaisia ja riittävän laajoja sekä työskentelyn pituus oikein ajoitettua. Toisaalta juuri tämä vaikuttavuuden aspekti tuo esille jo aiemmin mainitun kaksoisroolin haasteen perhetyössä olla perheen luotettavana tukijana, mutta samalla tuottaa tietoa sosiaalitoimelle perheen arjesta.

Myös Alatalo, Lappi ja Petrelius (2017, 27-29) tuovat esille sen, kuinka tärkeää perhetyön vaikuttavuuden kannalta on lapsen ja perheen tilanteen ja tuen tarpeiden arviointi perhetyössä ja sosiaalitoimessa. Tässä kohtaa perhetyö on ensisijainen tiedontuottaja nähdesään konkreettisesti asiakkaan arjen sujumisen. He tuovat tutkimuksessaan esille myös sen, kuinka tärkeää on vaikuttavuuden kannalta monitoimijainen, peruspalveluiden ja erityistason palveluiden voimavaroja koordinoitusti hyödyntävä palveluvalikko perheelle. Sekä

kuinka perheet hyötyvät vaikeassa tilanteessa läheisten, vertaisten ja yhteisön tuesta, joka on syytä muistaa ja huomioida palveluissa. Perhetyö ja sosiaalitoimi voivat omalta osaltaan hyödyntää läheisten ja vertaisten tukea, muistuttamalla perhettä verkoston olemassaolosta sekä hyödyntämisestä ja perheen niin salliessa ottamalla myös läheiset ja perheen oman verkoston mukaan työskentelyyn.

4.6 Työntekijän ammatillisuus

Työntekijöiden ammatillisuus nähtiin useammassa tutkimuksessa tärkeänä vaikuttavuuden tekijänä. Kun työntekijöillä on riittävä koulutuksen tarjoama osaaminen, on heillä paremmat keinot vastata perheiden haasteisiin. Ammatillisuuteen vaikuttavana tekijänä nostettiin esille myös esimiehen tuki, joka on tärkeää jokapäiväisessä työssä, mutta etenkin haastavia asiakastilanteita kohdattaessa (Andrews & McMillan 2013, 116; Altman, 2008, 54; Kaikko 2004, 78).

Al ym. (2012, 1476) sekä Altman (2008, 54) nostavat esille vaikuttavuuden tekijänä sen, että työntekijällä tarpeeksi aikaa tehdä työnsä hyvin, eikä kiire ole jatkuvana kuormittavana tekijänä varjostamassa asiakkaiden kanssa toteutettavaa vuorovaikutusta. Tällöin kohtaaminen on kiireetön ja työntekijällä on aidosti aikaa kohdata asiakas siinä hetkessä, ilman että työntekijä joutuu miettimään jo seuraavaa asiaa tai niin sanotusti olemaan koko tapaamisen toinen jalka oven välissä.

Työntekijän ammatillisuuden esimerkeiksi nostettiin aineistoissa rehellisyys ja avoin, suora kommunikaatio asiakkaiden kanssa, jolloin työntekijällä on ammattitaitoa ottaa myös vaikeat asiat puheeksi perheen kanssa ja työstää niitä. Tämä osittain liittyy myös aiemmin mainittuun luottamuksellisen suhteen luomiseen, jolloin vaikeiden asioiden puheeksi ottaminen helpottuu ja perhe myös vastaanottaa haastavista asioista puhumista eri lailla, kun luottamuksellinen suhde on syntynyt. Huolien puheeksi ottaminen koettiin hyväksi puuttumiseksi perheen tilanteeseen. Asioista keskusteleminen niiden oikeilla nimillä ja asioiden nostaminen puheenaiheeksi koettiin tärkeänä ammattitaitona ja rehellisyytenä asiakkaita kohtaan. Ammattitaitoinen työntekijä koettiin näiden lisäksi luotettavaksi ja empaattiseksi. (Altman 2008, 50-51; Mason 2011, 372; Hänninen 2017, 85)

Hänninen (2017, 86) tuo tekstissään esille sen, kuinka Suomessa sosiaalityöntekijöiden koulutus on hyvällä tasolla ja myös sosiaalityöntekijät itse kokivat vahvuutena asiakastyössä koulutukseensa perustuvan osaamisen. Suomalaisen sosiaalityön koulutuksen myötä on helppo luottaa siihen, että alalla toimivilla ihmisillä on ainakin perusvalmiudet ammatilliseen kohtaamiseen ja asiakkaiden kanssa asioiden puheeksi ottamiseen.

4.7 Vaikuttavuus sosiaalityöntekijöiden työn näkökulmasta

Sosiaalityöntekijä voi omalta osaltaan vaikuttaa siihen, että työskentely on mahdollisimman vaikuttavaa, luomalla työskentelylle oikeanlaiset raamit ja edellytykset. Edellä kuvattu suunnitelmallisuus on iso osa, johon lastensuojelun sosiaalityöntekijä voi käytännön työssään vaikuttaa, luoden työskentelylle selkeät tavoitteet ja raamit yhdessä kaikkien toimijoiden kanssa.

Sosiaalityöntekijän kannalta tehostetusta perhetyöstä saadaan vaikuttavaa, kun tuki on oikea-aikaista, oikein kohdennettua ja riittävän pitkäkestoista perheen tarpeet huomioiden. Jos tehostetun perhetyön tuki saavuttaa perheen liian myöhään, ei sen mahdollistama tuki enää ole riittävää korjaamaan tilannetta perheessä ja toisaalta myös, mikäli palvelu lakkautetaan liian varhain, on vaarana tilanteen kriisiytyminen nopeasti uudelleen, jolloin ei saavuteta pitkäkestoista vaikuttavuutta (Alatalo, Lappi, Petrelius, 2017).

Hännisen (2017, 63) tekstissä sosiaalityöntekijät nostivat esille koulutuksen merkityksen vaikuttavuuden lisäämisessä sosiaalityön näkökulmasta. Sosiaalityöntekijöiden yliopistollinen peruskoulutus antaa valmiuksia toimia ammatissa ja ammatillinen täydennyskoulutus päivittää osaamista. Pohjakoulutus antaa työntekijöille ymmärryksen siitä, kontekstista, jossa perheet yhteiskunnassa tänä päivänä elävät, ja lisäksi auttaa näkemään asiat systeemisinä. Sosiaalityötä säätelevä lainsäädäntö muodostaa työn perustan eli tiedon siitä, mitkä lait ohjaavat omaa toimintaa, mitä ne sisältävät ja mihin ne velvoittavat (Hänninen, 2017, 63). Itse näen tämän linkittyvän kiinteästi siihen, että lainsäädännön velvoitteet tuntiessaan sosiaalityöntekijä osaa paremmin tarjota perheelle sitä oikea-aikaista apua, joka on suhteessa perheen ongelmiin riittävän pitkäkestoista ja oikein mitoitettua sekä kohdennettu juuri sen perheen tuen tarpeisiin vastaavaksi.

Sosiaalityössä on perus pilarina asiakkaan osallisuuden mahdollistaminen. Ideaalisti, tämä osallisuus toteutuu demokraattisessa kansalaisuudessa, jolloin myös yhteiskunnan huono-osaisimmat voivat olla mukana yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Sosiaalityöhön tämä ajatus linkittyy kiinteästi, sillä sosiaalipalvelujärjestelmän perustehtävä on asiakkaiden osallisuuden turvaaminen heidän omien asioidensa edistämisessä. (Laitinen, Pohjola & Seppänen 2014, 286.)

Hännisen (2017, 64-65) tekstissä perhetyön vaikuttavuus näkyi sosiaalityöntekijöiden työssä lapsen osallisuuden huomioimisessa, missä korostui sosiaalityöntekijän näkemys työskennellä lapsen kanssa, selvittäen lapsen asemaa ja toimia lapsen puolestapuhujana. Lapsikeskeinen työskentely ja lapsen osallisuus ovat lastensuojelussa sitä, että tarkastellaan myös vanhempia ja lapsia yhdessä eli perhettä kokonaisuudessa. Sosiaalityöntekijöiden näkemyksissä korostui lapsen näkemyksen nostaminen keskiöön ja lapsen merkityksen korostaminen perheen tasavertaisena jäsenenä ja lapsen rooli esille nostaminen perheen arjessa. Näistä asioista keskustelu vanhempien kanssa koettiin auttavan siinä, että vanhemmat pystyvät paremmin katsomaan asioita lapsen silmin. Vaikka perhetyötä käytännössä toteuttavat muut kuin sosiaalityöntekijät, on tärkeää, että sosiaalityöntekijä omalta osaltaan edistää perheen tilanteen etenemistä ja käy keskustelua vanhempien kanssa sekä päätöksiä tehdessään toimii lapsen etu keskiössä. Tärkeintä on, että sosiaalityöntekijä ei määritä perheen tilannetta vaan pyrkii vuorovaikutuksellisuuteen ja katsomaan asioita perheen näkökulmasta. Sosiaalityöntekijät kuvasivat, että perheiden kokonaistilanteeseen vaikuttaa se, miten vanhemmat itse voivat ja sen vaikutuksen heijastamista lapsen hyvinvointiin ei voi pois sulkea. (Hänninen, 2017, 64-65.)

4.8 Kuinka vaikuttavuus voidaan huomioida palvelua tarjottaessa asiakkaalle?

Tutkimukseni perusteella suunnitelmallisuudella on iso rooli palveluiden vaikuttavuudessa. On tärkeää jo palvelua, tässä tapauksessa tehostettua perhetyötä, asiakkaalle tarjotessa asettaa työskentelylle selkeät tavoitteet yhdessä asiakkaan ja muiden toimijoiden kanssa. Tätä kautta kaikki osapuolet ovat tietoisia siitä, mihin pyritään ja millä keinoin. Näin myös tavoitteisiin pääsyä ja niiden saavuttamista on työskentelyn edetessä helppo seurata, kun kaikille on selkeää mitä pitää saavuttaa, jotta palvelu on päässyt tavoitteeseensa. Toisaalta

tämä on mielestäni tavoiteltava asia koko lastensuojelun sosiaalityössä. Vaikka palveluna olisi jokin muu kuin tehostettu perhetyö, on tärkeää, että kaikille osapuolille on selkeää, mihin pyritään ja mikä on se muutos, johon tähdätään. Sen lisäksi, että tavoitteiden tulee olla selkeitä kaikille, olisi tärkeää, että ne rakennettaisiin yhteistyössä asiakkaiden kanssa, näin myös asiakkaiden on helpompi sitoutua tavoitteisiin, kun ne on yhdessä rakennettu, eikä pelkästään ulkopuolelta saneltuja.

Tavoitteiden lisäksi tutkimuksessa nousi esille tuen oikea-aikaisuus ja oikein kohdennettu tuki ja riittävän pitkä kesto. Näin ollen palveluiden aloittamista ei tulisi viivyttää viimeiseen pisteeseen, vaan ennemmin tarjota perheille tukea jo varhaisessa vaiheessa, jotta palvelut saataisi paremmin oikea-aikaiseksi ja sitä kautta vaikuttavammiksi.

Luottamuksellinen suhde ja apu arjessa nousivat myös vaikuttavuuden tekijöinä esille, joihin ajattelen, että on tärkeää pyrkiä löytämään perheelle sopiva työntekijä, joka kykenee luomaan perheeseen hyvän suhteen ja sitä kautta auttamaan arjen kiperissä tilanteissa ja vieämään ajattelun ja toiminnan muutosta eteenpäin arjessa. Aina tämä ei onnistu tai tähän ei ole mahdollista sosiaalityöntekijänä vaikuttaa, kuka perheessä työskentelee, mutta jos on, niin nämä seikat on hyvä pitää mielessä.

5 POHDINTA

Kaikkiaan tutkimukseen valikoitui mukaan 12 tutkimusta, joka on oman arvioni mukaan kattava määrä tutkimuksia ja josta saa laajan kuvan perhetyön tutkimuksista ja vaikuttavuuden tekijöistä niin Suomessa kuin maailmalla. Yksi hyvin omaan tutkimuskysymykseeni osuva tutkimus jäi pois aineistosta siitä syystä, että se olisi ollut saatavilla ainoastaan fyysisesti Itä-Suomen yliopistolla.

Aineistosta rajasin pois jo tiedonhaku vaiheessa ammattikorkeakoulutasoiset opinnäytetyöt ja keskityin tutkimuksiin sekä pro graduihin ja lisensiaatintöihin. Muutamasta aiheeltaan hyvin vastaavasta ammattikorkeakoulun opinnäytetyöstä kävin kuitenkin lähdeluetteloita läpi ja sitä kautta hain tieteellisesti luotettavia lähteitä työhöni.

Kansainvälisissä tutkimuksissa nousi suomalaisia tutkimuksia useammin esille työntekijöiden riittävä koulutus, ammattitaito ja riittävä aika tehdä työtä. Suomessa sosiaalialan työtehtäviin on lailla säädetty kelpoisuusvaatimukset (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 2015/817), joka jo itsessään auttaa siihen, että työntekijöillä on tarpeeksi osaamista ja ammattitaitoa perheiden kanssa työskentelyyn.

Pohjola (2019, 21-22), toteaa sosiaalialan ammattien kansainvälisestä vertailusta seuraavasti Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle tekemässään selvityksessä:

”Sinänsä vertailu eri maiden sosiaalihuollon järjestelmien välillä on haastavaa, koska järjestelmät ovat erilaisia, samoin alan koulutusrakenteet ja tutkinnot eroavat sekä myös ammattihenkilöiden tehtävät ja ammattinimikkeet poikkeavat toisistaan. Näitä kokonaisuuksia koskevat lainsäädännöt, sääntelyn olemassaolo ja toimeenpanotavat ovat kansallisesti omanlaisiaan. Muissa maissa sosiaalihuollon ammattirakenne on erilainen verrattuna Suomeen. Se saattaa perustua lähinnä sosiaalityöntekijöiden varaan kokonaan toisenlaisen koulutusrakenteen pohjalta. Sosiaaliohjaajaa vastaavia nimikkeitä on käytössä erilaisilla koulutuksilla. Toisen asteen lähihoitajaa vastaavat koulutukset ja ammattitehtävät ovat muualla selkeästi terveydenhuoltoon painottuvia, eikä Suomen kaltaista sosiaali- ja terveysalan yhteistä koulutusta ole.”

Tämä osaltaan selittää kansainvälisissä tutkimuksissa enemmän esille nousseen koulutuksen ja ammattitaidon korostamisen, mutta ei kuitenkaan poissulje sen tärkeyttä suomessa. On tärkeää, että suomessa on lakisääteinen osaamisvaatimus sosiaalialan ammattilaisille, mutta yhtä kaikki myös täydennyskoulutus ja ammattitaidon ylläpitäminen ovat tärkeitä alan toimijoille.

Itse koen, että tutkimukseni tulokset ovat kattavat ja antavat hyvän kuvan ja koonnin siitä, mitä tekijät tekevät lastensuojelun tehostetusta perhetyöstä vaikuttavaa. Nämä asiat mielessä pitäen helpottavat työskentelyn vaikuttavuuden lisäämistä siltä osin, kun yksi sosiaalityöntekijä voi vaikuttavuutta parantaa niillä asiakkailla, joilla palveluna on käytössä lastensuojelun tehostettu perhetyö. Toisaalta myös useat esille nousseet asiat, kuten vaikka työskentelyn suunnitelmallisuus ja tavoitteiden auki puhuminen kaikille osapuolille, ovat asioita, joita on helppo soveltaa kaikkeen lastensuojelun sosiaalityöhön.

Lastensuojelun avohuollon tukitoimista ei ole olemassa valtakunnallista seurantaa. Ei tiedetä tarkkaan millaisia avohuollon tukitoimia ja missä laajuudessa kukin kunta käyttää. Koska käytettävissä ei ole valtakunnallista tilastotietoa, seuranta tulee suunnitella ja järjestää jokaisessa kunnassa tai organisaatiossa erikseen. Ja näin olleen myöskään valtakunnallinen seuranta ei onnistu muutoin, kuin jokaisen kunnan tai kuntayhtymän omat selvitykset yhdistämällä, jossa haasteeksi muodostuvat mahdollisesti eriävät dokumentoinnin tavat. Selvityksessään vuodelta 2008 Heino (2008, 69) ehdottaa, että lastensuojelun avohuollon ja perhetyön laajuudesta sekä sisällöstä koottaisiin valtakunnallinen tietokanta ja lisäksi käynnistettäisiin vaikuttavuustutkimuksen valmistelu.

Ehdotuksista huolimatta valtakunnallista seurantaa lastensuojelun avohuollon palveluista ei ole saatu toteutettua, vaikka sitä on jo vuonna 2008 ehdotettu. Näin ollen laaja ja kattava vertailu eri palveluiden laajuudesta on haastavaa, kuten jo yllä mainittua. Itse koen, että nykyisessä vaikuttavuuteen ja taloudellisuuteen tähtäävässä ajassa olisi ensiarvoisen tärkeää pystyä vertailemaan palveluita ja niiden käyttöä sekä niistä aiheutuvia kustannuksia laajasti, jotta voisimme saada kattavan kuvan palveluiden nykytilasta.

Tutkimukseni tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, millaiset asiat tekevät lastensuojelun tehostetusta perhetyöstä vaikuttavaa, jotta nämä asiat osattaisi ottaa lastensuojelun sosiaalityössä huomioon jo palvelua asiakkaalle räätälöidessä. Osa tutkimuksen tuloksista on selkeästi sellaisia, kuten suunnitelmallisuus ja riittävän pitkä kesto sekä varhainen tuki, joihin sosiaalityössä voidaan helposti vaikuttaa. Toiset asiat taas ovat niitä, joihin pystytään paremmin vaikuttamaan perhetyön sisällä, esimerkiksi työntekijöiden tavoitettavuus ja apu arjessa.

Pääosa aineistostani painottui suomalaisiin tutkimuksiin, mutta otin mukaan myös kaksi USA:ssa tehtyä tutkimusta, yhden Isossa-Britanniassa tehdyn tutkimuksen ja yhden Alankomaalaisen tutkimuksen. Suomalaisissa sekä ulkomaalaisissa tutkimuksissa korostui varsin samantyyppiset asiat perhetyön vaikuttavuudesta.

Työntekijän tavoitettavuus ja luotettavuus toimivat vaikuttavuuden välineenä, antaen asiakasperheille turvaa ja tukea. Myös käytännön apu arjen askareissa ja kasvatusasioissa koettiin tärkeänä tekijänä perheessä työskentelevän työntekijän toimesta. Itse ajattelen, että tavoitettavuuden ja kasvatustehtävässä tukemisen välillä on selkeä yhteys, kun tulee eteen

tilanne, jossa vanhemmat eivät tiedä kuinka toimia, he kokevat tärkeänä tavoittaa perhetyöntekijän, jolta voi tässä haastavassa tilanteessa saada ohjeita ja neuvontaa.

Sosiaalityön näkökulmasta tärkeimmäksi vaikuttavuuden keinoksi nousi suunnitelmallisuus. Useissa käyttämissäni tutkimuksissa nousi esille se, kuinka tärkeää on yhdessä asiakkaan kanssa määritellyt selkeät tavoitteet, joita kohti työskennellään suunnitelmallisesti. Tavoitteiden toteutumista on syytä arvioida säännöllisin väliajoin ja päivittää vastaamaan perheen tilannetta ja tarvetta. Aika-arvio tavoitteiden saavuttamiseen on hyvä olla, jotta kaikilla toimija-osapuolilla on selkeän kuvan lisäksi aika haarukka, jonka puitteissa tavoitteeseen pyritään pääsemään.

Vaikuttavuus ja sen mittaaminen sosiaalityössä on haastavaa, koska emme voi perustaa vaikuttavuutta suoraan lukuihin ja toisinaan vaikuttavuus on nähtävissä vasta vuosien päästä interventioista. Asiakkailla saattaa olla myös useita palveluita käytössä yhtä aikaa, jolloin on vaikeaa sanoa, mikä palveluista on ollut vaikuttava vai onko vaikuttavuus ollut kaikkien summa yhdessä. Tässä olen etsinyt tekijöitä siihen, mikä tekee perhetyöstä vaikuttavaa, mutta jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista myös tutkia sitä, kuinka paljon perhetyön avulla pysytään ennaltaehkäisemään ja sitä kautta säästämään esimerkiksi sijaishuollon kustannuksia. Kustannustehokkuus on tämän päivän yhteiskunnassa tärkeä asia ja toisaalta, ennaltaehkäisevä palvelu on toimiva silloin, kun sillä pystytään ennaltaehkäisemään rankemmat interventiot lasten ja perheiden elämässä. Millaisia säästöjä lastensuojelun tehostettua perhetyötä hyödyntämällä voidaan saada aikaan? Toinen mahdollinen jatkotutkimuksen aihe, joka tätä työtä tehdessä nousi kiinnostamaan itseäni, on se, kuinka paljon henkilökemia ja työntekijän persoona vaikuttavat perhetyön vaikuttavuuteen tai tavoitteisiin pääsemiseen. Onko sillä väliä tuloksen kannalta, kuinka hyvin työntekijän ja asiakkaan henkilökemiat kohtaavat?

Kaikkiaan työn tekeminen herätti mielenkiintoni vaikuttavuuden tarkasteluun ja sen pohtimiseen, kuinka sosiaalityöstä voitaisi saada vaikuttavampaa ja kuinka sosiaalityön vaikuttavuutta voitaisi tehdä näkyvämmäksi. Myös kustannustehokkuus on nykypäivänä tärkeää ja mielestäni myös lakisääteisistä palveluista tulisi pyrkiä saamaan mahdollisimman kustannustehokkaita, toki niin, ettei se kostaudu asiakaslähtöisyyden kustannuksella tai vaikeuta merkittävästi palveluiden piiriin pääsemistä.

6 Lähteet

Alatalo, M., Lappi, K. ja Petrelius, P. 2017. Lapsikeskeinen suojelu ja perheen toimijuuden tukeminen lastensuojelun perhetyössä ja perhekuntoutuksessa Kohti monitoimijaista, yhteistä perhetyötä. THL. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/134616/URN_ISBN_978-952-302-859-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 12.3.2021

Al, Channa M.W. & Stams, Geert Jan J. M. & Bek, Miranda S. & Damen, Esther M. & Asscher, Jessica J. & van der Laan, Peter H. 2012. A meta-analysis of intensive family preservation programs: Placement prevention and improvement of family functioning. *Children and Youth Services Review* 34(8), 1472—1479.

Altman, J. 2008. Engaging families in child welfare services: worker versus client perspectives. *Child welfare*, 3, 41–61.

Andrews, A. & McMillan L. 2013. Evidence-based principles for choosing programs to serve parents in the child welfare system. *Administration in Social Work* 37 (2), 106–119.

Hallituksen esitys 272/2007. Hallituksen esitys Eduskunnalle lastensuojelulaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Heino, T., Berg, K. & Hurtig, J. 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys. Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyksiä. Aiheita-monistesarja 14/2000. Helsinki, Stakes.

Heino, T. 2002. Psykososiaalisten palvelujen hajaannuksen aika. Teoksessa M., Bardy & M. Salmi & T. Heino. Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000-luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. Raportteja 263. Stakes. Saarijärvi. 82-96.

Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys lastensuojelun kehittämistyölle. Työpapereita 9/2008. Helsinki, Stakes.

Hirsjärvi, R., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki, Tammi.

Hänninen, H. 2012. Sosiaalityön varjosta perhetyön asiantuntijuuteen. Lastensuojelun avo-
huollon perhetyön suunnitelman, näkyvyyden ja asiantuntijuuden välisten suhteiden arvioin-
titutkimus. Pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto. Kuopio. Saatavissa:
<https://core.ac.uk/download/pdf/15169515.pdf> viitattu: 9.3.2021

Hänninen, P. 2017. "Ettei joka kivenrapsahdus enää vedä sinne pinnan alle ja hukuta" Las-
tensuojelun sosiaalityön vaikuttavuus Eksoten tehostetussa perhetyössä. Pro gradu -tut-
kielma, Itä-Suomen yliopisto, Kuopio. Saatavissa: [https://erepo.uef.fi/bitstream/han-
dle/123456789/18901/urn_nbn_fi_uef-20180087.pdf?sequence=-1&isAllowed=y](https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/18901/urn_nbn_fi_uef-20180087.pdf?sequence=-1&isAllowed=y) Viitattu
12.3.2021

Kaikko, K. 2004. Lastensuojelun avoperhetyön kuntoutumista tukevat elementit. Kuopion
yliopisto. Lisensiaattityö. Saatavissa: [https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=8c79277c-bb90-
45f5-a368-2063b7f6ea22](https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=8c79277c-bb90-45f5-a368-2063b7f6ea22) Viitattu 12.3.2021

Korkiakangas, M. 2005. Perheen voimavaroja etsimässä. Tapaustutkimus asiakaslähtöi-
sistä työorientaatioista lastensuojelun perhetyössä. Lisensiaattityö. Lapin yliopisto. Saata-
vissa: [https://docplayer.fi/18094054-Perheen-voimavaroja-etsimassa-tapaustutkimus-asia-
kaslahtoisista-tyorientaatioista-lastensuojelun-perhetyossa.html](https://docplayer.fi/18094054-Perheen-voimavaroja-etsimassa-tapaustutkimus-asia-
kaslahtoisista-tyorientaatioista-lastensuojelun-perhetyossa.html) Viitattu 12.3.2021

Kuusikko-kuntien lastensuojeluraportti 2019. Saatavissa: [https://www.hel.fi/hel2/tietokes-
kus/julkaisut/pdf/20_06_11_Kuusikko_Lastensuojelu_2019.pdf](https://www.hel.fi/hel2/tietokes-
kus/julkaisut/pdf/20_06_11_Kuusikko_Lastensuojelu_2019.pdf) Viitattu 22.2.2020

Laitinen, M., Pohjola, A. & Seppänen, M. 2014. Rakenteellisen sosiaalityön jäsentyminen.
Teoksessa: M., Laitinen, A., Pohjola & M., Seppänen (toim.): Rakenteellinen sosiaalityö.
Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja. 280-296

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 2015/817

Lastensuojelulaki 417/2007.

Mason, C. 2011. Social work the 'art of relationship': parents' perspectives on an intensive
family support project. Child & Family Social Work 17 (3), 368-377.

Metsälä, J. 2006. Pelastaako perhetyö: vanhempien näkemyksiä ja sosiaalityöntekijöiden arvioita perhetyön vaikuttavuudesta. Helsingin yliopisto, pro gradu tutkielma. Helsinki. Saatavissa: <http://hdl.handle.nä+pet/10138/13142> Viitattu 12.3.2021

Mustajärvi, S. 2008. Perhetyöhön sitoutuminen. Lastensuojelun perhetyön asiakkaana olevien vanhempien, perhetyöntekijöiden ja sosiaalityöntekijöiden kokemuksia. Tampereen yliopisto, pro gradu. Tampere. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/79189/gradu02591.pdf?sequence=1> Viitattu 12.3.2021

Myllärniemi, A. 2007. Lastensuojelun avohuollon perhetyö ammattikäytäntönä – jäsenyyksiä perhetyöstä toimintatutkimuksen valossa. Heikki Waris –instituutti Soccan ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja 6/2007. Saatavissa: http://www.socca.fi/files/90/Lastensuojelun_perhetyo_ammattikaytantona.pdf Viitattu 22.2.2021

Mäkinen, T. 2012. Järvi-Pohjanmaan perusturvan lastensuojelun suunnitelma. Teoksessa: T., Penninkangas. Lastensuojelu osana lapsuutta: asiakkaiden näkemyksiä lastensuojelun avohuollon tukitoimien vaikuttavuudesta. Jyväskylän yliopisto, pro gradu tutkielma. Jyväskylä.

Olmiala, S. 2008. Vaikuttava lastensuojelu, kuinka arvioidaan lastensuojelun vaikuttavuutta? Selvitys POP-hankkeeseen. Sosiaalitalo Oy. Saatavissa: http://sosiaalitalo.fi/ep/tiedostot/POP_vaikuttavalastensuojelu_kuinkaarvioidalastensuojelunvaikuttavuus.pdf Viitattu 22.2.2021.

Paasio, P. 2003. Vaikuttavuuden arvioinnin rakenne ja mahdollisuus sosiaalialalla. Helsinki. Stakes, FinSoc Työpapereita 3/2003.

Penninkangas, T. 2012. Lastensuojelu osana lapsuutta: asiakkaiden näkemyksiä lastensuojelun avohuollon tukitoimien vaikuttavuudesta. Jyväskylän yliopisto, pro gradu tutkielma. Jyväskylä.

Pohjola, A. 2019. Sosiaalihuollon ammattihenkilölain (817/2015) muutostarpeita koskeva selvitys. Selvityshenkilöraportti. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:16. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161536/STM_rap_2019_16_Sosiaalihuollon_ammattihenkilolain_817_2015_muutostarpeita_koskeva_selvitys.pdf Viitattu: 30.3.2021

Reijonen, M. 2005. ”Mitä työtä se perhetyö oikein on?” - ammattina perhetyöntekijä. Teoksessa: M. Reijonen (toim.) 2005. Voimaa perhetyöhön. Keuruu, PS-kustannus, 7-16.

Rousu, S. & Holma, T. 2004. Lastensuojelupalvelujen onnistumisen arviointi. Lassohanke. Suomen Kuntaliitto.

Salminen A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa, Vaasan yliopisto.

Sinkkonen, M. 2008. Sosiaalipalvelujen vaikuttavuuden arvioinnista. Hallinnon tutkimus vol. 27 1(2008), 18-34.

Sosiaalihuoltolaki 2014/1301.

Suhonen, A. 2008. Vaikuttavuuden arviointi lastensuojelun sosiaalityön avohuollossa. Lastensuojelun Tieto –hanke. Saatavissa: <https://pikassos.fi/aineistot/send/4-lastensuojelu/14-lasti-hankkeen-vaikuttavuuden-arviointiraportti> Viitattu 2.2.2021

THL. 2019. Lastensuojelu 2019. Tilastoraportti 28/2020. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020070146531>

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Uusimäki, M. 2005. Perhetyö palvelujärjestelmässä. Teoksessa: M. Reijonen (toim.) Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Keuruu, PS-kustannus, 17-42.

Liite 1 tiedonhaku ja hakusanat

Tietokanta	hakusanat	viitteitä kaikkiaan	lopullisia viitteitä
Melinda	perhetyö, vaikuttavuus	29	1
Arto artikkelitietokanta	perhetyö, vaikuttavuus	1074	0
Google scholar	perhetyö ,vaikuttavuus Familywork, efficiency, social work 2015-2021	5150 12100	2
Muista teoksista löytyneitä relevantteja lähteitä	-	25	3
Jyk dok	Family support AND effectiveness (Rajaukset: vertaisarvioitu, kokoteksti, social work)	1905	2
Finna	perhetyö, vaikuttavuus	5222	2
Helka	perhetyö, vaikuttavuus	3	0
Science direct tuloksia	Family support effectiveness child protection (Rajaukset: kokonaan saatavissa, social sciences, vertaisarvioitu)	4988	1
Pro quest,	ab(family support AND effectiveness) AND ab(social work) (Rajaukset: kokonaan saatavissa, vertaisarvosteltu)	61	1

Liite 2 Käytetyt tutkimukset

Tekijä	Vaikuttavat tekijät	miten näkyy
<p>Kaikko K. (2004)</p> <p>Kuopion yliopisto, lisen- siaattityö</p>	<ul style="list-style-type: none"> - työntekijän ammatillisuus (s. 78) -Tuki -Selkeys -Perheen kunnioittaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - auttoi pääsemään hankalan asian yli
<p>Korkiakangas M. (2005)</p> <p>Lapin yliopisto, lisensi- aattityö</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Varhainen tuki (s. 86) -voimavarojen löytäminen ja muutokseen rohkaisu - vanhempien tukeminen, ohjaus ja neuvonta 	<ul style="list-style-type: none"> - Konkreettinen tuki kasvatusasi- oissa
<p>Metsälä J. (2006)</p> <p>Helsingin yliopisto, pro gradu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - konkreettisia ohjeita ja ratkaisuja arjen pulmatilanteisiin - vanhempien omalla toiminnalla aktiivisina tuen vastaanottajina ja muutostyön tekijöinä iso rooli - rajattu kohde ja riittävän selkeä tavoitteenasettelu 	<ul style="list-style-type: none"> - vanhempien toiminnassa ja ajattelussa tapahtuneet muutokset
<p>Altman, J. (2008)</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - työntekijän rehellisyys ja suora lähestyminen - työntekijän luotettavuus, empaattisuus ja tuki perheelle - perheen motivoiminen muutokseen ja tuen vastaanottamiseen - Työntekijällä tarpeeksi aikaa tehdä työ hyvin, riittävä koulutus ja esimiesten tuki 	
<p>Mustajärvi S. (2008)</p> <p>Tampereen yliopisto, pro gradu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Arjen koossa pitäminen ja kokonaisvaltainen tuki sitä tarvittaessa - Tiedon ja ymmärryksen tuottaminen perheen arjesta sosiaali- toimelle 	<ul style="list-style-type: none"> - Perhetyö lisännyt perheen turvallisuuden tunnetta (asiakas, s. 90) - Tuki ja neuvot kriisitilanteissa - Arjessa ja ajattelussa tapahtuneet muutokset

		- Oma aika perhetyön ollessa lasten kanssa
Mason, C. (2011) Tieteellinen artikkeli.	<ul style="list-style-type: none"> - Rehellinen ja avoin kommunikaatio - Yhteinen tavoite - Työntekijän tavoitettavuus - käytännön apu ja vanhempien tarpeiden ymmärtäminen. Vanhempien tukeminen haasteissa auttaa myös lapsen tilannetta. 	
Al, Channa M.W. & Stams, Geert Jan J. M. & Bek, Miranda S. & Damen, Esther M. & Asscher, Jessica J. & van der Laan, Peter H. (2012) Tieteellinen artikkeli.	<ul style="list-style-type: none"> - Työntekijällä tarpeeksi aikaa tehdä työ hyvin 	- tuki on riittävän pitkäkestoista.
Hänninen H. (2012) Itä-Suomen yliopisto, pro gradu	<ul style="list-style-type: none"> - suunnitelmallinen työskentely asiakassuunnitelman mukaan, joka tehty yhteistyössä perheen kanssa. - Tavoitteet aseteltu selkeästi ja niiden mukaan eteneminen. 	
Penninkangas T. (2012) Jyväskylän yliopisto, pro gradu	<ul style="list-style-type: none"> - monipuolinen ja perheenjäsenten avuntarpeet huomioivaa 	<ul style="list-style-type: none"> -konkreettisiin tarpeisiin vastaaminen, -vuorovaikutuksen kautta syntyneissä kokemuksissa ja kohtaamisen seurauksena tapahtuvissa asioissa ja muutoksissa.
Andrews, A. & McMillan L. (2013) Tieteellinen artikkeli.	<ul style="list-style-type: none"> - Työntekijän ja asiakkaan hyvä suhde motivoi asiakkaita sitoutumaan - Motivaatio muutokseen - tavoitteet relevantteja - Työntekijöiden ammatillisuus 	

<p>Alatalo M., Lappi K., Petrelius P. (2017)</p> <p>THL työpaperi</p>	<ul style="list-style-type: none"> - lapsen ja perheen tilanteen ja tuen tarpeiden arviointi - konkreettinen apu ja ohjaus - läheisten, vertaisten ja yhteisön tuki - Monitoimijainen, peruspalveluiden ja erityistason palveluiden voimavaroja koordinoitusti hyödyntävä 	<ul style="list-style-type: none"> - tuki on oikein kohdennettua, oikea-aikaista ja riittävän pitkäkestoista.
<p>Hänninen P. (2017)</p> <p>Itä-Suomen yliopisto, pro gradu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hyvä ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde (asiakkaiden kokemus) - Perhetyöntekijöiden tavoitettavuus -Perheen yksilöllisen tuen tarpeen huomioiminen - työntekijöiden koulutus 	<ul style="list-style-type: none"> - arjen sujuvuuden edistäminen arjen perusrakenteita ja vuorokausirytmää vahvistamalla -vanhemmuuskeskustelut